

Den kommunala låneskulden 2018

KOMMUNINVEST

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	3	Fördjupningsavsnitt 1:	
Kommunsektorns ekonomi	4	Kommunernas tillgångar och skulder	16
Kommunsektorns investeringar	5	Lycksele	18
10 i topp - investeringar	9	Karlskoga	18
Kommunsektorns Låneskuld	10	Linköping	18
10 i topp - låneskuld	13	Fördjupningsavsnitt 2:	
Kommunsektorns finansiering	14	Grön finansiering av kommunala investeringar	20
		Fördjupningsavsnitt 3:	
		Kommunsektorns försäljningar	22
		Appendix 1:	
		SKL:s kommungruppsindelning	23

Om Kommuninvests rapportserie

I rapportserien Den kommunala låneskulden följer Kommuninvest upp utvecklingen av kommunsektorns investeringar och skuldsättning. Rapporten är unik eftersom både investeringar och låneskuld analyseras utifrån ett koncernperspektiv. Det innebär att även verksamheter som bedrivs i bolagsform inkluderas i rapportunderlaget. Koncernperspektivet är viktigt för att få en rättvisande helhetsbild av en kommuns eller landstings/regions ekonomiska och finansiella ställning, eftersom:

- En allt större del av kommunernas verksamhet bolagiseras. Till exempel har allt fler kommuner fört över sina service- och verksamhetslokaler till dotterbolag under de senaste åren.

- Kommunsektorns bolag står för drygt hälften av sektorns investeringar men för huvuddelen av den externa låneskulden.

Dataunderlaget i denna rapport bygger på uppgifter direkt hämtade från kommunernas och landstingens/regionernas årsredovisningar. Redovisningen släpar efter ett år i den bemärkelse att till exempel 2018 års utgåva avser 2017 års data. Uppgifter om investeringsnivåer och låneskuld för alla kommuner och landsting/regioner finns tillgängliga för åren 2010–2017 på Kommuninvests hemsida, under fliken Den kommunala låneskulden 2018. En nyhet är att uppgifter om grön finansiering finns för åren 2016 och 2017.

Frågor på rapportinnehållet kan ställas till:

Mattias Bokenblom

Forskningsansvarig Kommuninvest

Tel: 010-470 88 03

E-post: mattias.bokenblom@kommuninvest.se

Mindre ökning av kommunsektorns låneskuld än vad Kommuninvests prognoser förutspådde

I den rapport som släpptes förra året kunde vi konstatera att kommunsektorns ekonomi var stark. En av effekterna för 2016 var att självfinansieringsgraden blev högre och behovet av lånefinansiering blev mindre än Kommuninvest bedömt. När vi nu summerar 2017 års siffror kan vi notera att dessa var nästan lika bra som året innan. Trots investeringar på över 160 mdkr ökade låneskulden med bara fyra procent.

Våra tidigare prognoser pekar på att kommunsektorns låneskuld i nominella termer kommer att fördubblas mellan 2015 och 2024. Om de kommande årens kommunkoncernresultat ligger på 2016 och 2017 års nivåer, så måste vi ompröva vår bedömning, eftersom kommunerna då i högre utsträckning kommer att investera med egna pengar i stället för med lånade.

Den överhettning som byggbranschen har upplevt under ett antal år har hämmat kommunsektorns möjligheter att bygga nytt, bygga ut och att renovera. Den avmattning som nu kan konstateras gynnar kommunerna, efter-

som den frigör arbetskraftsresurser för angelägna välfärdsinvesteringar som till exempel skolor.

En fråga som inställer sig är: ”Vilken förmåga framöver har svenska kommuner när det gäller att klara av amorteringar och ökade räntekostnader som en ökning av lånefinansierade investeringar för med sig?” Vår bedömning är att den förmågan är god, under förutsättning att kommunsektorn försäkras sig om tillräckliga resultat för att utöver räntor och amorteringar möta de ökade driftskostnader som en ökad investeringsaktivitet innebär.

Dessa utmaningar förstärks förstås i en situation då konjunkturen blir svagare och ökningen av skatteunderlaget mindre.

Utöver rapportens fördjupningar om grön finansiering och försäljningar av tillgångar, så innehåller den även tre fallstudier. Dessa presenterar tre koncerners tillgångar, vilka visar på betydande övervärden och ett stort eget kapital per invånare.

Örebro i september 2018

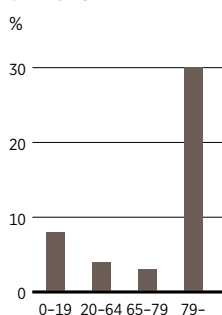
Tomas Werngren
VD Kommuninvest

Mattias Bokenblom
Forskningsansvarig Kommuninvest

Kommunsektorns ekonomi

Figur 1: **Befolkningsförändring i olika åldersgrupper 2018 till 2025**

Källa: SCB

Tillväxten i den svenska ekonomin var fortsatt stark under 2017. Bruttonationalprodukten ökade med 2,1 procent och antalet sysselsatta ökade med över 100 000 individer. Sveriges kommuner och landsting/regioner gjorde ett starkt resultat på koncernnivå, 39,1 mdkr. Det finns flera förklaringar till den positiva utvecklingen:

- Den fortsatt starka arbetsmarknaden resulterade i en hög tillväxt av skatteunderlaget vilket innebar att skatteintäkterna för landets kommuner och landsting/regioner ökade med 33 mdkr mellan 2016 och 2017.
- De kommunala bolagen gick bra och uppvisade goda resultat.
- Intäkterna från försäljning av mark, exploateringsfastigheter och bostäder var fortsatt höga.

Under nästkommande mandatperiod förväntas kommunsektorns ekonomi bli mer pressad, framförallt i kärnverksamheten som berör vård, skola och omsorg. Det är framförallt demografiska faktorer som utgör den stora utmaningen (se Figur 1). Utbudet av arbetskraft ökar långsammare än befolkningen som helhet samtidigt som svensk ekonomi närmar sig sitt kapacitetstak och bristen på arbetskraft med rätt kvalifikationer ökar. Det innebär att antalet arbetade timmar förväntas öka långsammare de kommande åren, vilket pressar ned ökningstakten för kommunernas och landstingens/regionernas skatteintäkter. Kostnadstrycket i kommunerna och landstingen kommer dock att vara fortsatt högt, då antalet yngre och äldre i befolkningen ökar betydligt snabbare än den arbetsföra befolkningen. För att kunna möta medborgarnas behov av mer välfärdstjänster krävs därför både stora nyinvesteringar i anläggningstillgångar och omfattande nyrekryteringar av personal, vilket driver upp verksamhetskostnaderna.

Kommunsektorns investeringar

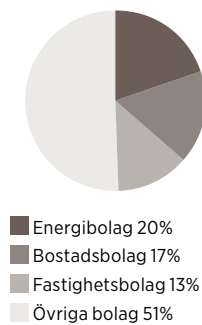
Riket

Kommunerna och landstingen/regionerna har ett omfattande välfärdsuppdrag, med ansvar för bland annat förskola, skola, omsorg, vård och kollektivtrafik (se Figur 2). Därutöver äger kommunerna och landstingen/regionerna cirka 1 800 bolag som är engagerade i bland annat bostads-, fastighets- och energiförsörjning, transporter, kultur, utbildning och turism.

Kombinationen av ett fortsatt omfattande renoveringsbehov av de bostäder och fastigheter som byggdes under rekordåren 1965–75 och en kraftig befolkningstillväxt som kräver fler verksamhetslokaler och utbyggd infrastruktur driver upp investeringsvolymerna i kommunsektorn. 2017 ökade de sammanlagda bruttoinvesteringar i materiella anläggningstillgångar med 14 procent och uppgick till 165,2 mdkr¹. Det är den största ökningen under ett enskilt år under tidsperioden 2007–2017. Sedan 2010 har den årliga investeringsvolymen ökat med över 65 mdkr, vilket motsvarar en genomsnittlig ökningstakt på knappt 8 procent per år.

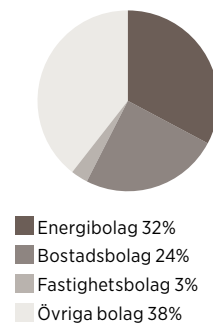
Av sektorns totala investeringar stod kommunkoncernerna för 133,4 mdkr och landstings-/regionskoncernerna för 31,9 mdkr, en ökning med 16 respektive 8 procent. Kommunkoncernernas investeringar fördelades i sin tur på kommunerna med 61,2 mdkr och de kommunala bolagen med 72,2 mdkr.

Figur 3: Kommunala bolag fördelat per bransch

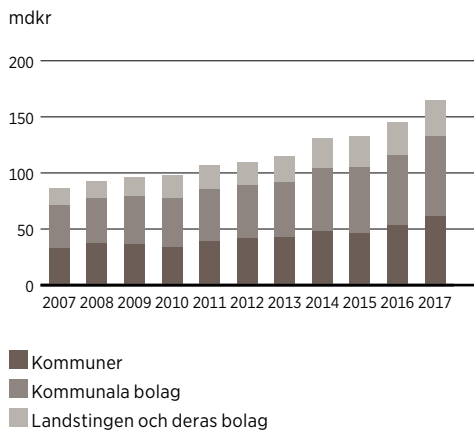
Källa: Kommuninvest

Figur 4: Kommunala bolags omsättning fördelat per bransch

Källa: Kommuninvest

Figur 5: Investeringsvolym 2007–2017²

Källa: Kommuninvest

Fördelning och omsättning av kommunala bolag

2016 hade de kommun- och landstingsägda bolagen en nettoomsättning på cirka 240 mdkr. Bostadsbolagen utgjorde 17 procent av alla bolag och stod för 24 procent av den sammanlagda omsättningen. Motsvarande siffror för energibolagen var 20 respektive 32 procent. Fastighetsbolag, vilket inkluderar både bolag för kommersiella fastigheter och samhälls- och verksamhetsfastigheter, utgjorde 13 procent av alla bolag och stod för 3 procent av omsättningen. Övriga bolag inom bland annat transport, vård, kultur, utbildning, turism och marknadsföring, renhållning och vattenförsörjning utgjorde hälften av alla bolag, 51 procent, och 38 procent av omsättningen.

Figur 2: Kommunernas och landstingens uppgifter

Kommunerna			Landstingen	
Obligatorisk	Frivillig	Gemensam	Obligatorisk	Frivillig
Social verksamhet	Fritid och kultur	Kollektivtrafik	Hälso- och sjukvård	Kultur
Skolverksamhet	Teknisk service		Tandvård ⁴	Utbildning
Plan- och byggfrågor	Energiförsörjning			Turism
Miljö- och hälsoskydd	Näringslivsutveckling			
Renhållning och avfall	Byggande av bostäder			
Vatten och avlopp				
Räddningstjänst				
Biblioteksverksamhet ³				
Krisberedskap				
Bostadsförsörjning				

Källa: "Den svenska kommunsektorns kreditvärdighet", utgiven av Kommuninvest och SKL

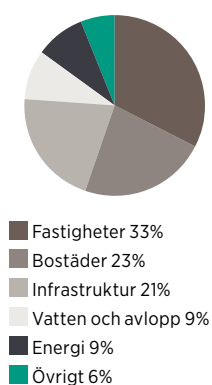
1) Det faktiska värdet är högre, då ett antal större kommunkoncerner väljer att enbart redovisa investeringarna netto, dvs. justerade för avvyttringar under året och eventuella investeringsbidrag.

2) På grund av förändrade avskrivningsregler är 2014–2017 års utfall inte fullt ut jämförbara med tidigare års utfall.

3) Ett folkbibliotek i varje kommun.

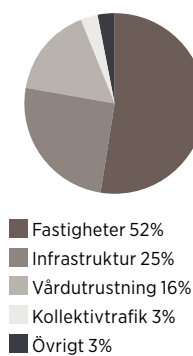
4) Tandvård för barn och ungdomar upp till 20 år.

Figur 6: Fördelning av investeringar i kommunkoncerner 2017

Källa: Kommuninvest

Figur 7: Fördelning av investeringar i landstingskoncerner 2017

Källa: Kommuninvest

Investeringarnas fördelning

Kommuner

Över tid har fördelningen mellan investeringar i olika tillgångar varit relativt konstant.

Av kommunkoncernernas investeringar 2017 avsåg 56 procent bostäder och fastigheter, vilket var i paritet med fördelningen 2016. Bostadsinvesteringar inkluderar både renoveringar och långtidsunderhåll av befintligt bestånd och nyproduktion, medan investeringar i fastigheter huvudsakligen består av service- och verksamhetslokaler, såsom äldreboenden, förskolor och skolor samt idrotts- och badanläggningar. En del kommuner engagerar sig även i kommersiella fastigheter, till exempel parkeringshus och industrilokaler.

Infrastrukturinvesteringar i gator, vägar, parker, reningsverk och vatten- och avloppsledningar, hamnar och flygplatser utgjorde 30 procent av de samlade investeringarna medan investeringarna i fjärrvärme- och elproduktion i de kommunalt ägda energibolagen stod för 9 procent. I posten övrigt döljer sig bland annat investeringar i inventarier och kommunernas fordonspark.

Landsting och regioner

Investeringsutvecklingen i landets landsting och regioner drivs i hög utsträckning av vad som sker i Stockholms läns landsting (SLL). Under 2017 ökade SLLs investeringsvolym med 0,2 mdkr 2017 till 15,3 och SLL stod för knappt hälften, 47 procent, av landstingens och regionernas sammanlagda investeringsvolym. Det är en minskning med fyra procentenheter från 2016 och ett resultat av att flera andra landsting och regioner ökat sina inves-

teringsvolymen i takt med att de påbörjat uppbyggnaden av befintliga sjukhusbyggnader eller uppförandet av helt nya sjukhusenheter.

Fastighetsinvesteringar utgjorde under 2017 över hälften, 52 procent, av landstingskoncernernas sammanlagda investeringar. SLLs infrastrukturprojekt, i bland annat nya tunnelbanesträckningar, stod för 25 procent. Ny vårdutrustning utgjorde 16 procent av investeringsvolymen, medan de resterande 6 procenten fördelades på investeringar i nya tåg, bussar, inventarier och IT-system.

Investeringar per kommungrupp och län

Kommungrupp

I sina jämförelser mellan olika typer av kommuner använder Kommuninvest sig av den indelning i kommungrupper som tagits fram av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Indelningen grundas primärt på tätortskaraktäristika och uppdaterades senast 2017 (för mer information om indelningen se Appendix 1). Varje kommun har dock sin egen unika uppsättning av geografiska, demografiska, politiska och ekonomiska förutsättningar och det kan därför vara vanskligt att dra för långtgående och generella slutsatser om utvecklingen för enskilda kommuner med utgångspunkt från utvecklingen på kommungrupp-nivå. Spridningen mellan kommunerna inom en och samma kommungrupp är ofta större än mellan kommungrupperna.

Kommunkoncernernas genomsnittliga investeringsnivå uppgick till 13 200 kr per invånare 2017. Det finns dock stora skillnader mellan kommungrupperna. Befolkningsmässigt stora kommuner med relativt stora bolagskon-

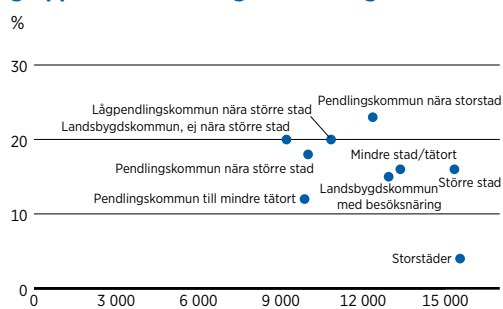
cerner och hög befolkningstillväxt har generellt sett högre investeringsnivåer än övriga kommuner i landet, medan kommuner med låg befolkningstillväxt eller i glesbefolkade delar av landet ofta utmärker sig med låga investeringsnivåer. *Figur 8* visar också att kommungrupperna ”Storstäder” och ”Större stad” hade en högre genomsnittlig investeringsnivå per invånare än övriga kommungrupper, 15 500 respektive 15 300 kr per invånare. Lägst investeringsnivå med 9 200 kr per invånare hade kommungruppen ”Landsbygdskommun, ej nära större stad”. Investeringsnivån i denna kommungrupp ökade dock med över 20 procent för andra året i rad.

Investeringsnivån per invånare ökade med 16 procent för riket som helhet. I åtta av nio kommungrupper var ökningstakten tvåsiffrig. Kommungruppen ”Pendlingskommun nära storstad” stod för den största ökningen, 23 procent, medan landets treorstäder hade lägst investeringsökning, fyra procent.

Landsting

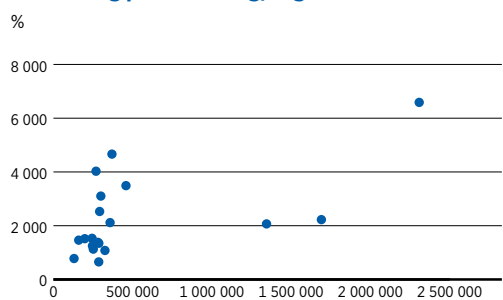
Investeringsnivån per invånare tenderar att öka med befolkningsstorleken på landstinget/regionen. Landets minsta region, Region Jämtland Härjedalen med 129 800 invånare, investerade 800 kr per invånare under 2017 medan det största landstinget, SLL med 2 308 100 invånare, investerade 6 600 kr per invånare. Tre av 13 landsting och regioner med färre än 300 000 invånare investerade över 1 600 kr per invånare medan sex av sju landsting och regioner med fler än 300 000 invånare investerade över 1 600 kr per invånare.

Figur 8: Investeringar per invånare och kommungrupp samt investeringarnas ökningstakt

Källa: Kommuninvest

Figur 9: Investeringar per invånare och befolkning per landsting/region

Källa: Kommuninvest

Län
På länsnivå hade Stockholms län i särklass högst investeringsnivå 2017, 20 300 kr per invånare. Det är framförallt Stockholms stads och SLLs höga investeringsnivå som ger länet dess tätposition. Exkluderas landstingens och regionernas investeringar är det kommunerna i Västerbottens och Norrbottens län som ligger i topp. I Västerbottens län drogs siffrorna upp av höga investeringsvolymerna i Umeå och Skellefteå. I Norrbotten var det stadsomvandlingarna i Gällivare och Kiruna och stora investeringar i Boden och Luleå som förklarar både den höga nivån och ökningen från

föregående år. Lägst var investeringsnivåerna i Blekinge och Värmlands län, med en genomsnittlig investeringsnivå på under 10 000 kr per invånare.

Störst ökning mellan 2016 och 2017 återfanns i Uppsala och Kronobergs län. I Uppsala län berodde ökningen på ökade investeringsvolymerna i framförallt Uppsala, Enköping och Knivsta. I Kronobergs län berodde ökningen till stor del på ökade investeringar i Växjö. Jämtlands län var det enda län där investeringarna sjönk mellan 2016 och 2017. Ökade investeringar i fem av länets åtta kommuner vägde inte upp den lägre investeringsvolymerna i Östersund.

Tabell 1: Investeringar per län 2017 och förändring jämfört med 2016

	Investeringar i mkr	Investeringar i mkr (exkl landsting/region)	Investeringar per invånare	Investeringar per invånare (exkl landsting/region)	Förändring sedan 2016	Förändring (exklusive landsting/region)
Stockholm	46 964	31 748	20 347	13 755	7%	11%
Uppsala	6 934	5 212	18 793	14 126	36%	45%
Sörmland	4 238	3 500	14 545	12 014	26%	26%
Östergötland	7 420	5 822	16 219	12 726	5%	4%
Jönköping	4 882	4 126	13 667	11 549	10%	9%
Kronoberg	2 793	2 493	14 142	12 623	37%	41%
Kalmar	3 035	2 662	12 464	10 931	7%	6%
Gotland	669	669	11 417	11 417	-20%	-20%
Blekinge	1 804	1 571	11 319	9 855	16%	23%
Skåne	19 469	16 687	14 478	12 410	10%	11%
Halland	4 724	4 373	14 544	13 463	12%	16%
Västra Götaland	28 896	25 129	17 090	14 862	21%	21%
Värmland	2 954	2 567	10 536	9 153	8%	10%
Örebro	5 105	4 177	17 079	13 975	20%	15%
Västmanland	3 962	3 590	14 616	13 242	10%	12%
Dalarna	3 699	3 313	12 927	11 579	15%	14%
Gävle	3 908	3 721	13 681	13 026	10%	15%
Västernorrland	2 827	2 519	11 491	10 239	11%	11%
Jämtland	1 570	1 469	12 098	11 317	-6%	-6%
Västerbotten	5 316	4 234	19 800	15 769	24%	13%
Norrbotten	4 068	3 784	16 190	15 060	22%	24%
Riket	165 239	133 366	16 328	13 178	13%	15%

Källa: Kommuninvest

10 i topp – investeringar

Kommuner med störst investeringsvolym och investeringsnivåer 2017

Det är landets befolkningsmässigt största kommuner som återfinns i *Tabell 2*.

Investeringsvolymerna i absoluta termer följer, med några få undantag, kommunernas befolkningsstorlek. Av kommunerna i tabellen hade Örebro högst investeringsnivå per invånare med 18 400 kr per invånare medan Malmö hade lägst investeringsnivå, 12 200 kr per invånare. Trots att Göteborg ökat sina investeringsvolym under de senaste åren ligger Stockholms investeringsnivå per invånare alltså i topp bland landets tre storstäder. Norrköping investerade för första gången över 2 mdkr under ett enskilt år vilket resulterade i att kommunen även kom med på investerings-topplistan.

Listan med de kommuner som hade högst investeringsnivå per invånare förändras mycket från år till år. Det beror på att en enskild större investering, som ibland genomförs under ett eller två kalenderår, får ett stort genomslag i en mindre eller medelstor kommun. I år toppas listan av Kungälv och Skellefteå. Båda kommunerna investerade tungt i både kommunens verksamhet och de kommunägda bolagen.

Skellefteå är den enda kommunen som återfunnits på topplistan sedan 2014.

Gällivares höga investeringsnivåer härrör till stora delar av den stadsomvandling som kommunen genomgår då delar av tätorterna behöver flyttas för att ge plats åt gruvnäringen.

Tabell 2: **Investeringsvolym 2017 totalt och per invånare**

Kommun	Investeringsvolym i mkr 2017	Investeringsnivå per invånare 2017	Investeringsvolym i mkr 2017	Investeringsnivå per invånare 2017
Stockholm	16 079	16 930	15 475	16 540
Göteborg	8 541	15 143	7 594	13 643
Malmö	4 075	12 214	4 116	12 530
Uppsala	3 370	15 324	2 273	10 590
Örebro	2 768	18 420	2 076	14 158
Borås	2 419	21 788	1 821	16 573
Västerås	2 407	16 032	1 937	13 139
Linköping	2 406	15 178	2 730	17 521
Norrköping	2 225	15 788	1 710	12 210
Helsingborg	2 208	15 408	2 322	16 521

Källa: Kommuninvest

Tabell 3: **Investeringsvolym 2017 per invånare i kr**

Kommun	Investeringsnivå per invånare	Kommentar
Kungälv	31 111	Vattenverk, verksamhetslokaler, bostäder, fiber och elnät
Skellefteå	30 211	Vattenförsörjning, verksamhetslokaler, vindkraftsverk, elnät och bostäder
Gällivare	29 316	Stadsomvandlingen
Härjedalen	29 306	Kraftvärmeverk
Boden	23 233	VA, verksamhetslokaler, fjärrvärmeproduktion
Kungsör	22 236	Verksamhetslokaler och bostäder
Dals-Ed	22 192	Ny- och ombyggnation av verksamhetslokaler
Trollhättan	22 082	Infrastruktur, verksamhetslokaler, bostäder och energiproduktion
Borås	21 788	Verksamhetslokaler, bostäder samt nytt avloppsreningsverk och nytt kraftvärmeverk
Älmhult	21 696	VA, bostäder och verksamhetslokaler

Källa: Kommuninvest

Kommunsektorns låneskuld

Riket

Vid utgången av 2017 uppgick sektorns totala låneskuld till 601,1 mdkr, en ökning med 24,0 mdkr eller 4,2 procent jämfört med året innan. Den genomsnittliga låneskulden per invånare uppgick 2017 till 59 400 kr per invånare, 1 600 kr mer än 2016. Låneskuldens andel av BNP minskade för andra året i rad, om än marginellt under 2017, och uppgick till 13,1 procent.

Tabell 4: Kommunsektorns låneskuld

	2017	2016	2015
Låneskuld i mdkr	602	577	555
Kommunkoncerner	546	523	504
Landstingskoncerner	56	55	52
Låneskuld per invånare i kr	59 400	57 800	56 500
Andel av BNP	13,1%	13,1%	13,2%

Källa: Kommuninvest

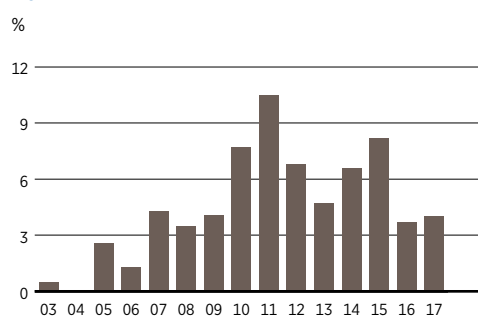
Av 290 kommuner var det 102 kommuner som minskade sin låneskuld med sammanlagt 8,5 mdkr, nio kommuner hade oförändrad skuld och 180 kommuner ökade sin låneskuld med sammanlagt 31,1 mdkr. Motsvarande siffror för landstingen/regionerna är åtta landsting/regioner med sammanlagt 0,4 mdkr i minskad låneskuld och fyra med ökad låneskuld om sammanlagt 1,8 mdkr. Resterande åtta landsting hade oförändrad låneskuld.

Under 00-talet ökade kommunsektorns låneskuld långsammare eller i ungefär samma takt som nominell BNP, vilket innebar att skuldens andel av BNP sjönk under vissa år i mitten av 00-talet. Under innevarande decennium har ökningstakten tilltagit. Sedan 2010 har låneskulden i absoluta tal ökat med drygt 200 mdkr, vilket motsvarar en årlig ökningstakt på i genomsnitt 6 procent. Det är framförallt landets storstäder och universitets- och högskoleorter som har drivit på skuldutvecklingen i kommunsektorn.

Som andel av BNP har låneskulden varierat inom ett relativt begränsat intervall. 2008 var låneskulden som lägst, 10,5 procent av BNP och som högst 2015, 13,3 procent. Som en jämförelse uppgick hushållens skulder och statsskulden till 82 respektive 29 procent av BNP 2017¹.

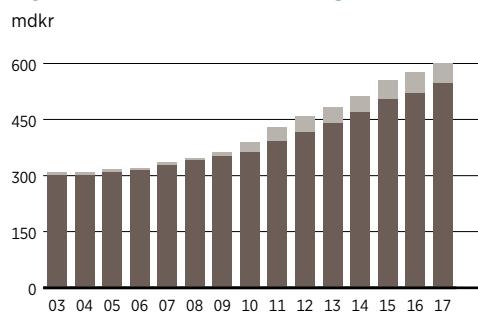
¹) Källa: SCB

Figur 10: Låneskuldens ökningstakt 2003–2017

Källa: Kommuninvest

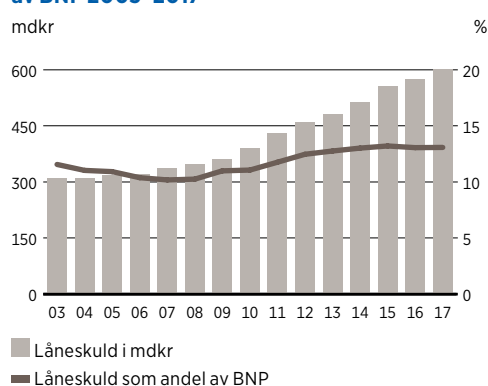
Figur 11: Låneskuldens utveckling 2003–2017

■ Kommunkoncerner
■ Landstingskoncerner

Källa: Kommuninvest

Figur 12: Låneskuldens utveckling som andel av BNP 2003–2017

■ Låneskuld i mdkr
■ Låneskuld som andel av BNP

Källa: Kommuninvest

Låneskuld per kommungrupp och län

Kommungrupp

Figur 13 visar på en relativt stor spridning av genomsnittlig låneskuld per invånare mellan kommungrupperna. Kommungruppen ”Större stad” har en betydligt högre genomsnittlig skuld än övriga kommungrupper, 71 900 kr per invånare. Det är 30 300 kr högre per invånare än genomsnittet för gruppen Pendlingskommun nära storstad.

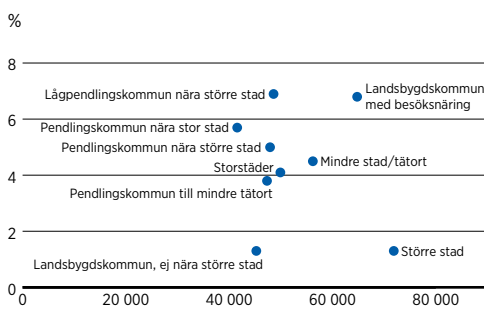
Störst ökning i låneskuld per invånare mellan 2016 och 2017 hade kommungruppen ”Lågpendlingskommun nära större stad” medan låneskulden per invånare ökade minst i kommungrupperna ”Landsbygdskommun ej nära större stad” och ”Större stad”

Landsting

Landstingens/regionernas låneskuld på 56,0 mdkr fördelas ojämnt mellan landets 20 landsting och regioner¹. 2017 stod SLL för 46,0 mdkr, motsvarande 82 procent av den totala skulden, följt av Region Skåne och Landstinget i Värmland med 5,6 respektive 1,4 mdkr i låneskuld. Hälften av landstingen/regionerna hade ingen låneskuld överhuvudtaget och de resterande sju landstingen/regionerna hade en skuld under 1 mdkr.

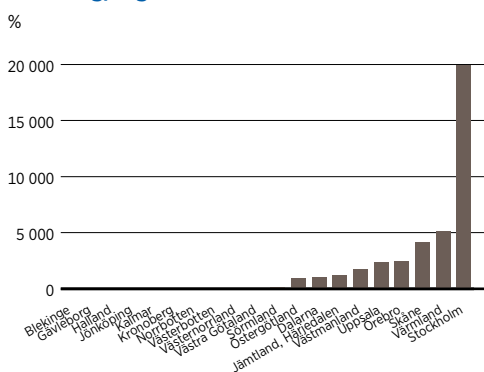
Figur 14 visar att SLL hade högst låneskuld per invånare, 19 900 kr, följt av Landstinget i Värmland, 5 100 kr, och Region Skåne, 4 100 kr.

Figur 13: Låneskuld per invånare och kommungrupp samt skuldens ökningstakt

Källa: Kommuninvest

Figur 14: Låneskuld per invånare och landsting/region

Källa: Kommuninvest

¹) Region Gotland ingår inte sammanställningen för landsting och regioner.

Län
På länsnivå hade Örebro län den högsta genomsnittliga låneskulden per invånare, 85 900 kr. Höga investeringsvolymerna i framförallt i Örebro och angränsande kommuner under de senaste åren har bidragit till en växande låneskuld i länet. Lägst låneskuld, 44 000 kr per invånare, hade Hallands län, trots att investeringarna ökat i flera av länets kommuner på senare år. Exklusive landsting/regioner hade Stockholms län lägst låneskuld, 40 300 kr per invånare. Flera av Stockholms kranskommuner har få och relativt små kommunala bolag vilket som regel innebär en lägre skuldnivå.

Uppsala län hade för andra året i rad högst skuldökningstakt i landet. Låneskulden ökade med 11 procent mellan 2016 och 2017. Höga investeringsnivåer har gett ökade upplåningsbehov för bland annat Enköping, Knivsta, Uppsala kommun och Region Uppsala.

Den genomsnittliga låneskulden sjönk i fem län, Kronoberg, Värmland, Dalarna, Västerbotten och Norrbotten. Minskningar beror på de amorteringar som gjordes i Växjö, Landstinget i Värmland, Borlänge, Falun, Umeå, Luleå samt Skellefteå.

Tabell 5: Låneskuld per län 2017

	Låneskuld i mkr	Låneskuld i mkr (exklusive landsting/region)	Låneskuld per invånare	Låneskuld per invånare (exklusive landsting/region)	Förändring sedan 2016	Förändring sedan 2016 (exklusive landsting/region)
Stockholm	138 943	92 978	60 197	40 282	2%	3%
Uppsala	25 174	24 290	68 228	65 832	11%	10%
Södermanland	18 013	17 977	61 828	61 704	2%	2%
Östergötland	34 283	33 864	74 937	74 021	4%	5%
Jönköping	19 920	19 920	55 760	55 760	3%	3%
Kronoberg	12 586	12 586	63 721	63 721	-5%	-4%
Kalmar	14 327	14 327	58 831	58 831	1%	1%
Blekinge	10 559	10 559	66 254	66 254	1%	1%
Skåne	71 931	66 366	53 493	49 354	7%	5%
Halland	14 305	14 305	44 040	44 040	3%	3%
Västra Götaland	99 772	99 772	59 009	59 009	8%	8%
Värmland	14 431	13 005	51 467	46 381	-1%	1%
Örebro	25 664	24 928	85 859	83 396	5%	5%
Västmanland	15 293	14 811	56 414	54 634	5%	5%
Dalarna	16 868	16 568	58 945	57 897	-1%	0%
Gävleborg	13 840	13 840	48 454	48 454	1%	1%
Västernorrland	16 185	16 185	65 802	65 802	3%	3%
Jämtland	8 381	8 224	64 567	63 359	6%	5%
Västerbotten	16 820	16 820	62 652	62 652	-10%	-10%
Norrbotten	11 644	11 644	46 337	46 337	-3%	-3%
Riket	601 122	545 152	59 399	53 868	4%	3%

Källa: Kommuninvest

10 i topp – låneskuld

Kommuner med högst låneskuld
I Tabell 6 och 7 rangordnas de kommunkoncerner som hade högst låneskuld i absoluta termer och högst låneskuld per invånare.¹

Även om den totala skuldnivån är intressant i sig, så är i allmänhet förändringen av skuldnivån en mer intressant indikator på den ekonomiska utvecklingen i en kommun. Kommuner som ökar sin skuldsättning snabbt under ett antal år är ofta inne i en period med förhöjda investeringsnivåer, medan en längre period av konstant eller sjunkande låneskuld indikerar en period av lägre investeringsnivåer och finansiell konsolidering.

Ordningen på de sex kommunerna med högst låneskuld är oförändrad sedan förra året. Efter en amortering på 1,2 mdkr lämnar Umeå listan medan Helsingborg, vars låneskuld ökade med drygt 1 mdkr, går in på

listans åttonde plats. Norrköping flyttar upp två platser jämfört med förra året.

Södertälje, Vimmerby och Växjö fortsatte att amortera på sina låneskulder under 2017 och lämnade alla listan över kommuner med högst låneskuld per invånare. Södertälje har på ett par år, genom försäljningar, goda resultat och lägre investeringsnivåer, minskat sin låneskuld från som mest 130 tkr per invånare till 83 tkr. I Vimmerby, vars skuldsättning ökade till över 100 tkr per invånare till följd av stora investeringar i bland annat ett värmekraftverk under 2013 och 2014, är låneskulden nu under 85 tkr. Mullsjö, Nybro och Bromölla är nya kommuner på listan. Gemensamt för dessa kommuner är att de under ett antal år har haft förhöjda investeringsnivåer och därmed ett behov av att ökad extern finansiering.

Tabell 6: Kommuner med högst låneskuld i mdkr 2017

	Låneskuld 2017 mdkr	Procentuell förändring 2017	Låneskuld 2016 mdkr (placering)	Låneskuld 2015 mdkr (placering)
1 Göteborg	41,0	6%	38,7 (1)	38,5 (1)
2 Stockholm	38,7	6%	36,6 (2)	33,6 (2)
3 Linköping	16,9	2%	16,5 (3)	15,9 (3)
4 Uppsala	15,5	10%	14,1 (4)	12,6 (5)
5 Örebro	14,6	10%	13,3 (5)	12,7 (4)
6 Malmö	12,4	4%	12,0 (6)	10,9 (6)
7 Norrköping	10,8	15%	9,4 (9)	8,4 (11)
8 Helsingborg	9,8	11%	8,8 (11)	7,1 (14)
9 Jönköping	9,5	0%	9,5 (8)	9,4 (9)
10 Västerås	9,4	3%	9,1 (10)	8,5 (10)

Källa: Kommuninvest

Tabell 7: Kommuner med högst låneskuld per invånare 2017

	Låneskuld per invånare tkr 2017	Procentuell förändring 2017	Låneskuld per invånare tkr 2016 (placering)	Låneskuld per invånare tkr 2015 (placering)
1 Linköping	106,8	1%	106,1 (1)	104,0 (3)
2 Kumla	102,9	3%	100,2 (2)	93,4 (4)
3 Trollhättan	101,3	4%	97,8 (3)	90,8 (7)
4 Örebro	97,0	7%	90,8 (7)	88,3 (11)
5 Strömstad	95,3	2%	93,3 (5)	92,2 (5)
6 Berg	90,5	-1%	91,8 (6)	88,3 (10)
7 Rättvik	89,3	4%	85,6 (9)	81,3 (17)
8 Mullsjö	87,4	17%	74,9 (30)	68,9 (40)
9 Nybro	86,6	8%	80,4 (18)	74,9 (24)
10 Bromölla	85,8	10%	77,9 (23)	72,7 (30)

Källa: Kommuninvest

¹) Det bör påpekas att jämförelserna i framförallt Tabell 6 och 7 ger en ofullständig bild av de finansiella förutsättningarna i de enskilda kommunerna eftersom skuldnivåerna inte ställs i förhållande till den enskilda kommunens resultat eller tillgångar. En hög skuldsättning indikerar vanligtvis betydande tillgångsvärden i bland annat fastigheter, bostäder och/eller energiproduktion. I praktiken innebär det att den kommun som har högst låneskuld per invånare i ett län även kan vara den kommun som har störst nettotillgångar per invånare och starkast kassaflöde.

Kommunsektorns finansiering

Kommunsektorns samlade låneskuld passerade 600 mdkr under 2017 och uppgick i slutet av året till 602 mdkr. 51 (48) procent finansierades via Kommuninvest, 32 (32) procent lånades upp direkt på kapitalmarknaden och de resterande 17 (20) procenten av finansieringen skedde via banksystemet.

Kommuninvests genomsnittliga utlåningstillväxt 2015–2017 var 12 procent per år, vilket var mer än dubbelt så mycket som sektorns skuldökningstakt under samma tidsperiod. Marknadsupplåning, som växte kraftigt under åren 2013–2015, har varit lägre de senaste åren. Det beror primärt på att inflödet av nya kommunala aktörer på kapitalmarkna-

den har avtagit och att större kommunkoncerner, som redan lånar på kapitalmarknaden, har haft goda kassaflöden under 2016 och 2017 och därmed begränsat upplåningsbehov. En trend som har pågått under de senaste åren är att antalet kommunala bolag på kapitalmarknaden har minskat. Istället koordineras kommunkoncernernas marknadsupplåning allt mer via kommunens internbank. Bankernas utlåning till kommunsektorn fortsatte att minska under 2017 och uppgick till cirka 100 mdkr, varav Europeiska och Nordiska Investeringsbanken bidrar med uppskattningsvis 35–40 mdkr.

Tabell 8: **Upplåning från olika finansieringsalternativ 2013–2017**

Finansieringsalternativ		2013	2014	2015	2016	2017
Kommuninvest	Finansiering i mdkr	206	218	251	274	308
	Marknadsandel	43%	42%	45%	48%	51%
Marknadsprogram	Finansiering i mdkr	114	139	173	180	193
	Marknadsandel	24%	27%	31%	31%	32%
Banker	Finansiering i mdkr	148	144	123	122	101
	Marknadsandel	33%	30%	24%	21%	17%

Källa: Kommuninvest

Tabell 9: **Finansiering utifrån låneskuldens storlek och medlemskap i Kommuninvest**

	<6 mdkr i koncernlåneskuld	>6 mdkr i koncernlåneskuld
Medlem i Kommuninvest	<ul style="list-style-type: none"> • Antal kommuner och landsting/regioner: 264 stycken • Låneskuld: 297 mdkr • Kommuninvest: 88 % • Marknadsprogram: 1 % • Bankerna: 11% 	<ul style="list-style-type: none"> • Antal kommuner och landsting/regioner: 13 stycken • Låneskuld: 160 mdkr • Kommuninvest: 29 % • Marknadsprogram: 59 % • Bankerna: 12 %
Inte medlem i Kommuninvest	<ul style="list-style-type: none"> • Antal kommuner och landsting/regioner: 27 stycken • Låneskuld: 19 mdkr • Marknadsprogram 59% • Bankerna 41% 	<ul style="list-style-type: none"> • Antal kommuner och landsting/regioner: 6 stycken • Låneskuld: 125 mdkr • Marknadsprogram 69% • Bankerna 31%

Källa: Kommuninvest

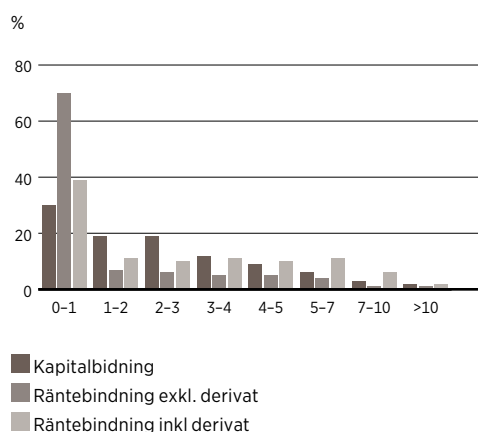
Som framgår av *Tabell 9* så finns det stora skillnader i hur kommuner väljer att fördela sin upplåning mellan olika finansieringsalternativ. Kommun- och landstingskoncerner med en låneskuld upp till 6 mdkr och som är medlemmar i Kommuninvest finansierar sig till 88 procent via Kommuninvest, vilket i praktiken innebär att en stor andel av landets kommuner har hela sin finansiering via Kommuninvest. Större koncerner som inte är medlemmar i Kommuninvest får 69 procent av sin finansiering direkt via kapitalmarknaden och den resterande finansieringen sker primärt via Europeiska och Nordiska investeringsbanken.

Kapitalbindningen på kommunsektorns skuld är kort och uppgick i slutet av 2017 till 2,6 år. 30 procent av skulden, motsvarande 180 mdkr, förfaller inom tolv månader och behöver refinansieras under 2018.

Kommunsektorns aktörer föredrar lån med rörlig ränta, framförallt när det gäller lån med kortare löptider och många aktörer, framförallt kommunala bostads- och fastighetsbolag, använder sig av derivat med längre löptider för att minska räntekänsligheten i sina skuldportföljer. 57 procent av lånevolymen hade en rörlig räntebas, företrädesvis 3 M Stibor och 70 procent av lånevolymen hade en räntebindning kortare än 12 månader. Upplåningens genomsnittliga räntebindning var 1,2 år. Genom användningen av derivat förlängdes räntebindningen till 3,0 år.

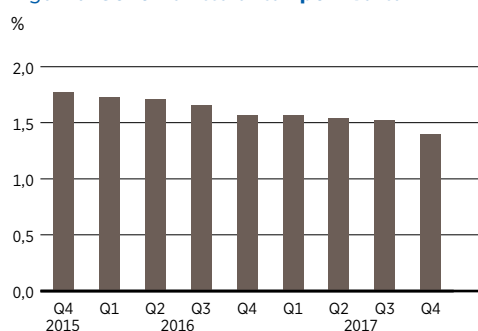
I och med att en stor del av kommunsektorns låneskuld omsätts varje år har den genomsnittliga räntenivån kontinuerligt sjunkit de senaste åren. I slutet av 2015 var genomsnittsräntan 1,77 procent och 2017 hade rän-

Figur 15: Kapital och räntebindning inklusive och exklusive derivat 2017

Källa: Kommuninvest

Figur 16: Genomsnittsräntan per kvartal

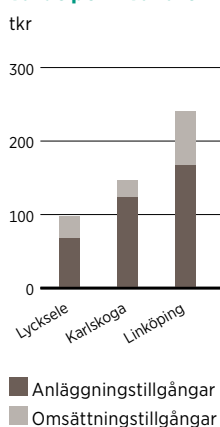

Källa: Kommuninvest

tan sjunkit till 1,40 procent. Varje tiondels procentenhet lägre genomsnittsränta innebär 600 mkr i lägre räntekostnader för kommunsektorn.

Kommunernas tillgångar och skulder

Figur 17: Tillgångssidan i balansräkningen till bokfört värde per invånare

Källa: Kommuninvest

Kommunkoncernernas räntebärande skuld uppgick till knappt 550 mdkr i slutet av 2017. Den skulden ska dock sättas i relation till att kommunerna tillsammans äger materiella anläggningstillgångar till ett bokfört värde på över 1 200 mdkr fördelade på ett stort antal olika tillgångsslag. För en del tillgångar är marknadsvärdet betydligt högre än det bokförda värdet.¹

Syftet med denna fördjupning är att illustrera hur fördelningen mellan en kommunkoncerns tillgångar, eget kapital och olika typer av skulder kan se ut. Kommuninvest har låtit granska balansräkningar för tre kommuner, Lycksele med 12 000 invånare, Karlskoga med 30 000 invånare och Linköping med närmare 160 000 invånare.

Fördjupningen är uppdelad i följande två delar: Del ett visar balansräkningen på koncernnivå där tillgångar och skulder tas upp till bokfört värde, medan del två visar hur balansräkningen ser ut på koncernnivå med hänsyn tagen till marknadsvärdet på vissa tillgångar. För att lättare kunna jämföra kommunerna

med varandra presenteras tillgångar och skulder per invånare.

Balansräkning till bokfört värde

Balansomslutningens storlek skiljer sig en hel del åt mellan olika kommuner. Större kommuner tenderar att ha relativt sett större kommunkoncerner än små och medelstora kommuner vilket följaktligen innebär att deras balansomslutning också är större. Kommunerna i urvalet följer det mönstret. I Lycksele uppgick balansomslutningen till 98 tkr per invånare, i Karlskoga 147 tkr och i Linköping 241 tkr.

På tillgångssidan i balansräkningen utgör majoriteten av tillgångsmassan av anläggningstillgångar i form av byggnader, mark, samt maskiner och inventarier. I Lycksele och Linköping utgör anläggningstillgångarna cirka två tredjedelar av tillgångsmassa, medan samma andel för Karlskoga är 85 procent. Resterande tillgångar utgörs av så kallade omsättningstillgångar, så som fodringar, kortfristiga placeringar och banktillgångar.

Faktaruta 2: Ordlista

Balansräkning Anger en organisations tillgångar och skulder vid ett givet tillfälle. Balansräkningen brukar delas upp i en tillgångssida och en sida för skulder och eget kapital.

Balansomslutning Anger summan av tillgångarnas värde respektive summan av värdet på skulder och eget kapital.

Anläggningstillgångar Tillgångar som är avsedda att behållas och användas under en längre tidsperiod, till exempel mark, byggnader, maskiner och inventarier.

Omsättningstillgångar Tillgångar som är avsedda att omsättas i verksamheten, till exempel kortfristiga placeringar, lager, fodringar och likvida medel.

Eget kapital Skillnaden mellan organisationens tillgångar och skulder.

Avsättningar Anger organisationens framtida förpliktelser och åtaganden, men som är obestämde i fråga om belopp eller tidpunkt när de ska infrias.

Skulder En förbindelse att återbetala en summa pengar.

Räntebärande skulder Skulder med en synlig räntekostnad, till exempel ett lån, en obligation och finansiell leasing.

Soliditet Ett nyckeltal som anger en organisations finansiella styrka. Soliditeten anger hur stor del av de totala tillgångarna som finansieras med eget kapital.

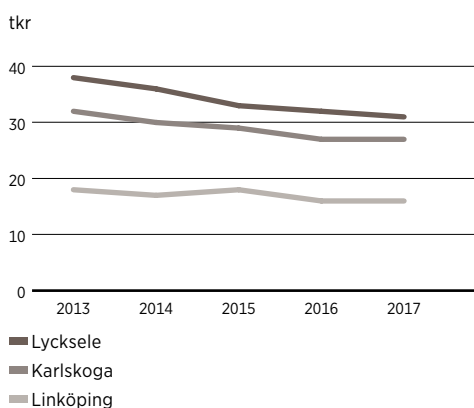
¹) Se Fördjupningsavsnitt 1: Marknadsvärden i kommunala bostadsbolag i Den kommunala låneskulden 2017.

Bland Linköpings omsättningstillgångar återfinns en av landets största kommunala placeringsportföljer, som uppgick till drygt 50 tkr per invånare vid utgången av 2017. Lyckseles kortfristiga placeringar och likvida medel uppgick till cirka 20 tkr per invånare och Karlskogas likvida medel var drygt 10 tkr per invånare.

Balansräkningens andra sida anger hur tillgångarna har finansierats via skulder och eget kapital. Ju större andel av tillgångarna som finansieras med eget kapital desto högre soliditet. För att ge en rättvis bild av kommunkoncernernas finansiella ställning har Kommuninvest även inkluderat de pensionsförpliktelser som intjänats innan 1998.

Det bokförda egna kapitalet uppgick till 18 tkr per invånare i Lycksele, jämfört med 14 och 76 tkr per invånare i Karlskoga och Linköping. Soliditeten uppgick därmed till 18 procent Lycksele, 10 procent i Karlskoga och 31 procent i Linköping.

Figur 18: Pensionsskuld per invånare 2013–2017

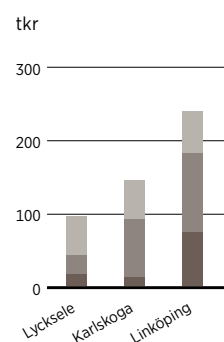

Källa: SCB

Pensionsskulden 2013–2017

Kommunernas pensionsskuld för pensioner intjänade innan 1998 lyfts ibland fram i media som en dold skuld-bomb. Statistik från SCB visar dock att denna skuld kulminerade 2013¹⁾ och är idag lägre än 2007. Linköpings åtaganden 2017 uppgick till 18 tkr per invånare. Det är en minskning med 2 tkr, motsvarande 13 procent, sedan 2013. I Karlskoga var åtagandena 27 tkr per invånare, en minskning med 5 tkr, motsvarande 16 procent. I Lycksele minskade åtagandena från 38 till 31 tkr per invånare, en minskning med 19 procent.

Figur 19: Eget kapital och skuldsidan i balansräkningen till bokfört värde per invånare

■ Eget kapital
 ■ Räntebärande skulder
 ■ Avsättningar + övriga skulder

Källa: Kommuninvest

1) 2013 sänktes diskonteringsräntan som används för att beräkna nuvärdet av framtida pensionsutbetalningar, vilket resulterade i en ökning av pensionsskulden.

Faktaruta 3: Urval av kommunkoncernernas tillgångar

LYCKSELE

Kommunen

- 110 000 kvm verksamhetslokaler fördelade på bland annat
 - 17 förskolor
 - 10 grundskolor
 - en gymnasieskola
 - två äldreboenden
 - två badhus
 - en ishall
- 19 fotbollsplaner och 35 km gång och cykelbanor
- 23 vattenverk och 11 avloppsreningsverk
- 2 300 ha mark varav 1 400 ha är produktiv skogsmark

Bostadsbolaget

- 82 000 kvm bostadsyta fördelade på 1 329 bostäder

Fastighetsbolaget

- 34 000 kvm fördelade på 50 verksamheter

Övriga bolag

- En flygplats med drygt 19 000 passagerare per år
- Ett zoo med ca 400 djur

KARLSKOGA

Kommunen

- Cirka 80 stycken verksamhetslokaler fördelade på bland annat
 - 31 förskolor
 - 11 grundskolor
 - två gymnasieskolor
 - 11 gymnastik och idrottshallar
 - 22 grupp-, vård- och korttidsboenden
- 8 fotbollsplaner och fem motionsspår
- 80 km gång och cykelbanor
- 3 048 ha mark och 102 tomträtter omfattande 190 000 kvm

Bostadsbolaget

- 158 000 kvm bostadsyta fördelade på 2 800 bostäder
- 53 000 kvm övrig lokalyta

Energibolaget

- Ett vattenverk och ett avloppsreningsverk
- 13 000 km vatten och avloppsledning och 6 800 anslutna abonnenter
- 108 km fjärrvärmenät för leverans av 192 GWh fjärrvärme
- 24 vattenkraftverk och produktion av 24 GWh el
- 15 000 kunder anslutna till elnätet

LINKÖPING

Kommunen

- 500 km gång och cykelvägar

Bostadsbolaget

- 1 111 000 kvm bostadsyta fördelade på 18 300 bostäder
- 116 000 kvm lokalyta för uthyrning

Energibolaget

- 1 425 km vatten- och avloppsledning
- 500 km fjärrvärmenät
- 21 200 kunder anslutna till vatten- och avloppsnetet
- 93 500 kunder anslutna till elnätet

Fastighetsbolagen

- Närmare 500 verksamhetslokaler, varav
 - 185 förskolor
 - 61 grundskolor
 - 19 gymnasieskolor
 - 12 bibliotek
 - 12 fritidsgårdar
 - 151 grupp-, vård- och korttidsboenden
- 33 fotbollsplaner varav två med konstgräs. Två ridanläggningar och två friidrottsanläggningar
- 53 000 kvm kontorslokaler till över 200 kunder

Balansräkning med hänsyn till verkligt värde

Att värdera en kommunkoncerns olika tillgångar och skulder innehåller flera utmaningar. Kommuninvest har valt en försiktighetsprincip i arbetet med att lyfta fram kommunernas tillgångars dolda övervärden.

- Anläggningstillgångar som används för att bedriva skatte- och taxefinansierade verksamheter, t.ex. tas upp till bokfört värde.¹
- Bostads- och fastighetsbolagens värde har varit marknadsvärdet på bostadsbeståndet plus det bokförda värdet på deras omsättningstillgångar.
- Marknadsvärdet på Karlskoga Energi och Miljö baseras på den värdering som gjordes på vissa delar av bolaget 2017 plus det bokförda värdet på de delar som inte ingick i värderingen. Marknadsvärdet på Tekniska verken i Linköping bygger på en värdering som kommunen låtit en revisionsbyrå göra.
- I de fall som det har varit möjligt har mark, skogsmark och tomträtter värderats i samråd med företrädare för varje kommun, i annat fall har bokfört värde använts.
- Så långt det har varit möjligt har kommunkoncernernas räntebärande skulder tagits upp till verkligt värde.

Kommunkoncernernas balansomslutning ökade med mellan 33 till 46 procent när vissa tillgångar tas upp till verkligt värde. Lyckseles balansomslutning ökade från 98 till 133 tkr

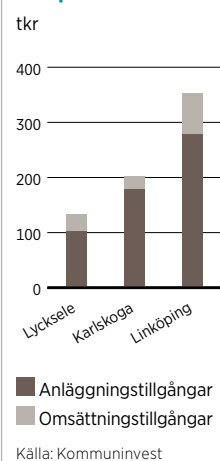
per invånare, genom övervärden på närmare 400 mkr i Lycksele Bostäders bostadsbestånd samt kommunens skogsinnehav. Karlskogas balansomslutning ökade från 147 till 202 tkr per invånare, genom en kombination av övervärden i Karlskogahems bostadsbestånd på cirka 500 mkr och baserat på värderingen på drygt 2 mdkr för delar av Karlskoga Energi och Miljö.

Linköpings balansomslutning ökade från 239 till 347 tkr per invånare framförallt genom övervärden på 13 mdkr i Stångåstadens bostadsbestånd och ett estimerat övervärde på 4 mdkr i Tekniska verken.

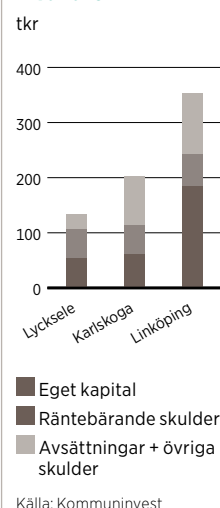
Sjunkande räntenivåer på senare år har lett till att framtida intäkter och kostnader diskonteras med en lägre diskonteringsränta, vilket i sin tur påverkar värderingen på framförallt längre fasträntelån och derivatskontrakt. På kommunkoncernernas skuldsida innebär det att Karlskogas och Linköpings räntebärande skulder ökar med 300 respektive 600 mkr när de marknadsvärderas.

När tillgångar och skulder värderats till marknadsvärde ökade det egna kapitalet till 53 respektive 60 tkr per invånare i Lycksele respektive Karlskoga. Soliditeten ökade därmed till 40 respektive 29 procent. I Linköping ökade kapitalet till 185 tkr per invånare, vilket motsvarar en soliditet på 53 procent.

Figur 20: Tillgångssidan i balansräkningen med hänsyn till marknadsvärdet per invånare

Figur 21: Eget kapital och skuldsidan i balansräkningen till marknadsvärde per invånare

¹) Samhällsfastigheter och verksamhetslokaler kan visserligen säljas, men då försäljningsbeloppet avgörs av i hur många år och med vilken hyra kommunen förbinder sig att vara hyresgäst i den sålda fastigheten.

Grön finansiering av kommunala investeringar

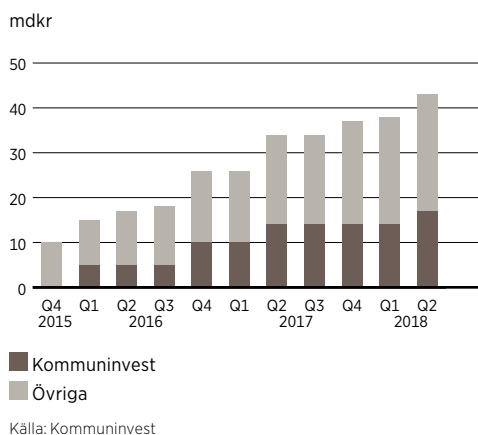
Intresset för grön finansiering växer i kommunsektorn

De senaste åren har intresset för grön finansiering växt kraftigt och den svenska kommunsektorn har legat i framkant. Göteborg blev i oktober 2013 första kommun i världen att emittera en grön obligation och intresset från investerarna var stort. Året därpå emitterade Stockholms läns landsting, som första landsting, en grön obligation i syfte att finansiera omfattande investeringar i gröna utvecklingsprojekt. I slutet av 2015 introducerade Kommuninvest sin produkt Gröna lån och i mars 2016 emitterade företaget den till det datumet största gröna obligationen från en nordisk aktör, motsvarande 5 mdkr.

Figur 22 visar att den utestående volymen gröna obligationer från kommunala aktörer har fortsatt växa till drygt 42 mdkr vid utgången av andra kvartalet 2018, vilket motsvarar knappt 7 procent av kommunsektorns totala utestående låneskuld. Sammanlagt har 42 gröna obligationer från 16 kommunala aktörer identifierats i sammanställningen, se Tabell 11. Malmö, Nacka, Vellinge, Västra Götalandsregionen och Östersund är de senaste kommunala aktörerna att emittera gröna obligationer.

Genom Kommuninvests Gröna lån får även kommuner som inte är ute på kapitalmarknaden tillgång till grön finansiering. Vid utgången av 2017 hade 86 kommuner och landsting/regioner grön finansiering. I absoluta tal är Stockholms läns landsting och Göteborg de största gröna låntagarna med 6,4 respektive 5,6 mdkr. Som andel av den låneskulden låg Landstinget i Värmland och Solna högst med 86 respektive 50 procent grön finansiering.

Figur 22: Utestående volym gröna obligationer från kommunsektorn

Tabell 10: Kommuner och landsting/regioner med störst grön finansiering i mkr

	2017	2016
Stockholms läns landsting	6 400	4 400
Göteborg	5 560	4 360
Umeå	2 191	2 191
Örebro	1 827	1 311
Borås	1 750	1 000
Skövde	1 600	0
Malmö	1 300	0
Region Skåne	1 200	1 200
Landstinget i Värmland	1 200	1 140
Skellefteå	1 100	900

Källa: Kommuninvest

Tabell 11: Gröna emittenter i kommunsektorn

Emittent	Antal emissioner	Utestående volym 2018-06-30 i mkr	Ändamål (urval)
Förvaltaren, Sundbyberg	2	600	Miljöklassad nyproduktion av bostäder och energieffektivisering
Göteborg Stad	7	5 560	Biogasproduktion, vattenhantering, kväverening, energieffektivisering och hållbart byggande
Kommuninvest	4	17 349	180 gröna investeringsprojekt
Lunds kommun	1	750	Spårvagn, solcellsanläggning och miljöklassad nyproduktion av bostäder
Malmö	2	1 300	Hållbara transporter, energieffektiviseringar, klimatanpassningar, gröna byggnader
Nacka	1	500	Tunnelbana, cykelbanor, förnyelsebar energi, gröna byggnader
Norrköpings kommun	1	600	Hållbara transporter, energieffektivisering och miljöklassad nyproduktion av bostäder
Region Skåne	4	2 200	Vindkraft och lokaltåg
Stockholms läns landsting	7	7 400	Hållbar kollektivtrafik, hållbara byggnader, avfallshantering och vattenhantering
Stångåstaden, Linköpings Kommun	3	1 075	Miljöklassad nyproduktion av bostäder och energieffektivisering
Uppsalahem, Uppsala Kommun	1	500	Miljöklassad nyproduktion av bostäder och energieffektivisering
Vellinge	1	200	Hållbara transporter, energieffektiviseringar, klimatanpassningar, gröna byggnader
Västerås Stad	2	750	Hållbara transporter, energieffektivisering och miljöklassad nyproduktion av bostäder
Västra Götalandsregionen	1	1 000	Regionens hus
Östersund	1	800	Vindkraftsproduktion, energieffektiva bostäder och infrastruktur för elbussar
Örebro kommun	4	1 750	Vindkraftsproduktion, energieffektivisering och kväverening

Källa: Kommuninvest

Tabell 12: Kommuner och landsting/regioner med störst andel grön finansiering

Kommun/landsting/region	Grön finansiering i mnkr 2017	Kommentar
Landstinget i Värmland	84%	Grönt operationscentrum
Solna	50%	Förnyelsebara bränslen och återvunnen värme
Skövde	49%	Gröna byggnader och bioeldat kraftvärmeverk
Skara	43%	Grön skola
Sollefteå	34%	Vattenkraftverk
Karlsborg	33%	Gröna bostäder
Salem	30%	Vattenförsörjning
Robertsfors	29%	Gröna bostäder
Borås	28%	Kraftvärmeverk och avloppsreningsverk
Sundbyberg	28%	Gröna bostäder och förnyelsebara bränslen och återvunnen värme

Källa: Kommuninvest

Kommunsektorns försäljningar

Under 2017 uppgick försäljningarna, enligt kommunernas och landstingens/regionernas egna kassaflödesanalyser, till 17,2 mdkr. Exkluderas Stockholms försäljningar av exploateringsfastigheter och Gällivares försäljningar av fastigheter till LKAB som en del i kommunens stadsomvandling, landar försäljningsvolymen på 12,7 mdkr, vilket är i linje med genomsnittet för tidigare år men 3,5 mdkr lägre än 2016.

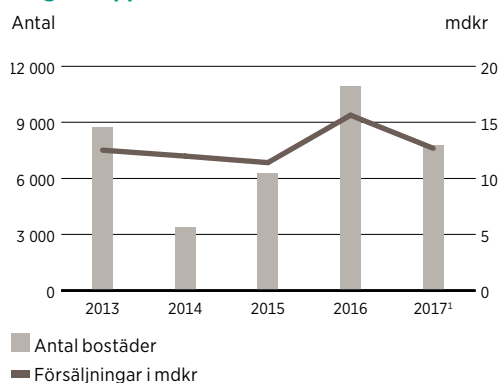
Större delen av skillnaden mellan 2017 och 2016 kan förklaras av färre försäljningar av bostäder. Enligt Boverkets statistik såldes 7 800 bostäder från allmännyttans bostadsbestånd under 2017 jämfört med 10 300 bostäder 2016.

Kommuner som säljer tillgångar motiverar ofta försäljningarna med att

- kommunkoncernens upplåningsbehov minskar. I ett läge med stora intäcks- och skattefinansierade investeringar innebär försäljningsintäkterna att kommunkoncernens självfinansieringsgrad av pågående och kommande investeringarna ökar.
- försäljningar av fastigheter möjliggöra för fler privata aktörer att verka på marknaden för hyresbostäder och verksamhetslokaler.

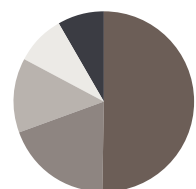
I rapporten Kommunala försäljningar av anläggningstillgångar gör Kommuninvest en genomgång av kommunsektorns försäljningar under åren 2013–2016. I genomsnitt såldes tillgångar för ett värde av 13 mdkr per år under denna tidsperiod. Som framgår av *Figur 24* utgjorde försäljningen av ca 30 000 bostäder hälften av den totala försäljningsvolymen. Den resterande försäljningsvolymen bestod av mark och tomträtter, 19 procent, verksamhetslokaler, 13 procent och maskiner, inventarier och aktier, 8 procent.

Figur 23: Antal sålda bostäder och försäljningsbelopp 2013–2017

Källa: Kommuninvest och Boverket

Figur 24: Fördelningen av försäljningar 2013–2016

Källa: Kommuninvest

SKL:s kommungruppsindelning

Här är en beskrivning av SKL:s kommungruppsindelning 2017 som gäller från den 1 januari 2017. Det är en omarbetning av den tidigare kommungruppsindelningen från 2011.

Huvudgrupp	Kommungrupp	Kort definition	Antal
A. Storstäder och storstadsnära kommuner	A1. Storstäder	Minst 200 000 invånare i kommunens största tätort	3
	A2. Pendlingskommun nära storstad	Minst 40% utpendling till storstad eller storstadsnära kommun	43
B. Större städer och kommuner nära större stad	B3. Större stad	Minst 40 000 och mindre än 200 000 invånare i kommunens största tätort	21
	B4. Pendlingskommun nära större stad	Minst 40% utpendling till större stad	52
	B5. Lågpendlingskommun nära större stad	Mindre än 40 % utpendling till större stad	35
C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	C6. Mindre stad/tätort	Minst 15 000 och mindre än 40 000 invånare i kommunens största tätort	29
	C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Minst 30% ut- eller inpendling till mindre ort	52
	C8. Landsbygdskommun	Mindre än 15 000 invånare i kommunens största tätort, lågt pendlingsmönster	40
	C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	Landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, dvs antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/ hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet.	15

Kommuninvest finansierar välfärd

Vi är ett kommunalt finanssamarbete som arbetar för effektiv och hållbar finansiering av bostäder, infrastruktur, skolor och sjukhus med mera. Tillsammans får vi bättre lånevillkor än var och en för sig. Sedan starten 1986 har samarbetet sparat miljardbelopp åt sina medlemmar i form av lägre räntor.

Den svenska kommunsektorn är stark, bland annat genom sin grundlagsskyddade beskattningsrätt. Detta faktum, tillsammans med medlemmarnas solidariska borgen, bidrar till att Kommuninvest får högsta kreditbetyg av både Moody's och Standard & Poor's.

277 kommuner och 11 landsting/regioner är idag medlemmar i detta frivilliga samarbete. Verksamheten ägs och styrs demokratiskt av medlemmarna som också delar på eventuellt ekonomiskt överskott. Kontoret finns i Örebro. Med cirka 385 miljarder kronor i balansomslutning är vi Sveriges sjätte största kreditinstitut.

KOMMUNINVEST

Svenska kommuner och landsting i samverkan

Postadress: Box 124, 701 42 Örebro. Besöksadress: Fenixhuset, Drottninggatan 2, Örebro.
Telefon: 010-470 87 00. Telefax: 019-12 11 98. E-post: fornamn.efternamn@kommuninvest.se
www.kommuninvest.se